

המודל להבנת המשחק The Tactical Games Model

מוגש בידי: ירדן הר לב

המודל להבנת המשחק הינו אחת מגישות ההוראה אשר מתמקד בהבנת המשחק ולא בלימוד של מיומנויות הפרט במשחק. המודל מציג ללומד ידע עובדתי ועל הלומד לגלות, בסיוע המורה, ידע יישומי. המודל של באנקר ות'ורפ להבנת המשחק מכיל שישה שלבים ומטרתו לעודד את הבנת הלומד בכל הקשור למשחקי כדור קבוצתיים. המודל מלמד את הילד לחשוב ולא רק לבצע. אין מודגשת הלמידה של יסודות משחק באופן נפרד, אלא קיימת למידה של המשחק כשלם על כל מרכיביו הטכניים. המאפיין הבולט של המודל הוא התמקדות בתהליכי חשיבה, כאשר היחיד לומד לחשוב ולקבל החלטות נבונות תוך כדי הלימוד של המשחק. תרומתו החשובה של המודל היא בכך שהוא מביא לשימוש בידע יישומי ולא רק בידע עובדתי. הלומד נדרש ליישם ידע בכל אחת מרמות הלמידה, משום שהוא נדרש כל הזמן לשחק את המשחק.

כדי ללמד את הילד לחשוב במשחקי כדור קבוצתיים עלינו לחשוף אותו להזדמנויות שבהם יידרש לעבד מידע, לבחון את המצב שנוצר ולהחליט באיזו פעולה לנקוט. הזדמנויות אלו ייצגו מהלכים שמתרחשים במשחק עצמו, שיעמוד במרכז יחידת ההוראה. כך, עומדת גישה זו המלמדת את הבנת המשחק על חשבון יסודות המשחק בניגוד לגישה המסורתית שמפרקת את המשחק ליסודותיו העיקריים ומלמדת כל יסוד בנפרד. בגישה המסורתית הלומד לא נחשף לאוריינטציה הכללית של המשחק ומתקשה להעביר ידע מרמת החלק לרמת השלם, או מרמת הידע העובדתי לרמת הידע היישומי. אולם, רק בשלב בו הלומד מגלה בעיה בביצוע המיומנות, יוקדש זמן ללימודה.

יישום המודל להבנת המשחק בחינוך הגופני יבוא לידי ביטוי באמצעות הכנת יחידות הוראה מתפתחות המבוססות על ששת שלבי המודל בעת לימוד משחקי כדור קבוצתיים. חוקרים בפסיכולוגיה של הספורט טוענים כי לרוב היכולת הקוגניטיבית של הספורטאי היא שמכריעה ברגעי השיא של ההתמודדות ומביאה אותו לאיכויות הביצוע הגבוהות ביותר. תלמיד שיסגל דפוסים של חשיבה דינמית במשחק כדור מסוים, סביר שיעשה שימוש בדפוסים אלו גם כשילמד משחק כדור שונה. לכן, בחרתי ללמד ביחידת ההוראה הבאה את משחק הבדמינטון על פני רצף של שישה שיעורים בהתאם למודל זה.

בדמינטון הוא ענף ספורט ממשפחת משחקי הכדור והמחבט המיועד ליחידים או לזוגות ודומה למדי לטניס, אלא שאת כדור הטניס מחליף "כדור" נוצה שאיננו עגול ונקרא נוצית. המשחק מתקיים באולם סגור כדי להימנע מרוחות שיסיטו את הנוצית. במשחק היחידים, משחקים אחד מול אחד ואילו במשחק הזוגות, משחקים שניים נגד שניים. מידות המגרש קטנות יותר מאלה של מגרש הטניס והרשת נמצאת בגובה 1.55 מטרים. מטרת המשחק היא לחבוט את הנוצית מעל הרשת כדי שתפגע ברצפת מגרשו של היריב, או שהוא לא יוכל להחזיר אותה בהצלחה. כל מערכה במשחק נמשכת עד 21 נקודות והמצנח במשחק הוא הטוב בשלושת המערכות. המשחק מהיר ותזזיתי, עשיר במגוון רחב של סוגי חבטות ונדרשות בו יכולות להטעות את היריב.

יחידת הוראה – חלק א'

המקצוע הנלמד: משחקי כדור ומחבט
מספר שיעורים: 6
מקום הלימוד: אולם ביה"ס
נושא יחידת ההוראה: בדמינטון
מספר הלומדים: 30
אוכלוסיית הלומדים: כיתות ז'-ט'
מטרת העל של יחידת ההוראה

חשיפה והתנסות במשחק הבדמינטון, ביחידים ובזוגות, תוך הדגמת שליטה במיומנויות חבטה בסיסיות, הבנת מאפייניהן ויישומן, הטמעת חוקי המשחק והבנת פעולות טקטיות בסיסיות דרך תרגול פרטני ובזוגות המדגיש חשיבות שיתוף הפעולה עם בן הזוג.

יעדי יחידת ההוראה

תחום	יעדי הוראה	תכליות
גופני	שכלול יכולת תנועה ותגובה למצבים משתנים במרחב	התלמידים יצליחו לנוע ולהגיב למצבי משחק משתנים על ידי התנסות במשחק
	שיכלול יכולות מוטוריות שונות (קואורדינציה עין יד, מהירות זריזות)	התלמידים יבצעו מיומנויות חבטה אשר דורשות יכולת תיאום עין-יד ומצריכות זריזות ומהירות תגובה במהלך משחק
	פיתוח שליטה במיומנויות החבטה ויישום במהלכי משחק	התלמידים ילמדו ויתרגלו ארבע סוגי חבטה עיקריים להצלחה במשחק בדמינטון (הגשה, כף יד, גב יד, הנחתה)
	השתתפות באופן פעיל במשחק	התלמידים ישחקו בדמינטון ביחידים ובזוגות החל ממשחקונים ועד המשחק השלם
חברתי ריגושי מוסרי	פיתוח שיתוף פעולה ויכולת תיאום בזוגות	התלמידים יפעלו בתיאום תפקידים על מנת להצליח במשחק
	טיפול אחריות אישית וקבוצתית, הגינות הספורטיבית והרגלים לבילוי שעות הפנאי במשחקי ספורט	התלמידים יגלו אחריות אישית וקבוצתית על מנת להצליח במשחק תוך שמירה על כבוד הדדי והפגנת רוח ספורטיבית דרך התנסות במשחק בדמינטון
	תחושת הנאה וסיפוק ממשחק הבדמינטון	התלמידים יחוו הנאה וסיפוק על ידי הצלחה במשחק
הכרתי	העלאת הביטחון העצמי והגברת השאיפה להישג	התלמידים יעלו את ביטחונם העצמי אשר יגביר את השאיפה להישג דרך שיפור יכולתם והצלחה בביצוע המשחק ביחידים ובזוגות
	ידעת מונחים ומושגים הקשורים לתחום משחקי המחבט	התלמידים ידעו את המושגים והמונחים הקשורים לעולם התוכן הנלמדים בשיעורים (סוגי חבטות וקווי מגרש)
	הכרת מאפיינים ודגשים מרכזיים של מיומנויות הענף	התלמידים יכירו את הדגשים הנכונים לאחיזת המחבט, אופן ההגשה, עמדות במגרש וסוגי חבטות דרך תרגול והתנסות במשחק
	הבנת חוקי המשחק ועקרונות טקטיים ברמה בסיסית	התלמידים יבינו את חוקי המשחק ועקרונותיו הטקטיים דרך התנסות בשיטות משחק שונות ביחידים ובזוגות
	פיתוח היכולת לקבל החלטות במצבי משחק משתנים	התלמידים יפתחו חשיבה טקטית אשר תסייע להם בקבלת החלטות במהלך המשחק על ידי חשיפה להזדמנויות שבהן נדרש לעבד מידע

נושאי השיעורים ביחידת ההוראה

שיעור 6	שיעור 5	שיעור 4	שיעור 3	שיעור 2	שיעור 1	
המשחק	הצגת המיומנויות המוטוריות	הצגת מצבי משחק שבהם נדרש הלומד לקבל החלטות	הצגת עקרונות טקטיים ברמה הבסיסית של המשחק	הצגת חוקי המשחק	הצגת משחק הבדמינטון "כמות שהוא"	שלבי המודל
יישום יכולת תפקוד במצבי משחק על ידי בחירת פעולות משחק נכונות וביצוע טכני מיטבי	שכלול מיומנות החבטה בהקשר של עולם התוכן לשם הצלחה במשחק	חשיפה להזדמנויות שבהן נדרש לעבד מידע, לבחון את המצב שנוצר ולהחליט באיזו פעולה לנקוט במהלך משחק	עידוד חשיבה משחקית ע"י העמדה או תגובה מפתיעה לפעולות היריב במטרה לשחק טוב יותר	הבנת חוקים בסיסיים וגבולות מגרש אשר יאפשרו ללומד להתאים את רמת המיומנות הנדרשת דרך משחק יחידים	היכרות ראשונית עם אופי המשחק תוך שימוש בציוד, מתקנים וחוקים מותאמים בעזרת משחקונים	נושא השיעור
טורניר זוגות כיתתי והערכת הלמידה באמצעות מחוון מסכם	לימוד ותרגול ארבעה סוגי חבטה (הגשה, כף יד, גב יד, הנחתה), תוך שיפור תיאום עין-יד, זריזות ומהירות תגובה	תיאום זוגות, שכלול יכולת תנועה ותגובה למצבי משחק משתנים	הוספת חוקים, לימוד עמדות וטקטיקה ביחידים ובזוגות, צפייה במשחק וניתוחו ככלי לפיתוח חשיבה טקטית	לימוד 3 חוקים והכרת מושגים מעולם משחקי המחבט, ביצוע משחק עם ספירת נקודות	משחקוני הכנה לרכישת תחושת המחבט והתחלת יצירת קשר עין-מחבט	פעילות
טורניר כיתתי	משחק 1x1 משחק 2x2	משחק 2x2 טורניר זוגות	משחק 1x1 משחק 2x2	משחק 1x1	משחקונים	משחק

אופני בדיקת התכליות: אתבונן בלומדים המשחקים ועל ידי כך אתר קשיים עקרוניים ומתקשים מיוחדים בביצוע, אשאל שאלות הבונות הבנה, אעריך למידה באמצעות מחוון בתום היחידה.

ארגון הלומדים: ביחידים ובזוגות.

הציוד והעזרים הדרושים לשיעור: מחבטים וכדורי נוצה כמספר המשתתפים, 2 רשתות בדמינטון, 4 עמודים לרשתות, סרט סימון למגרש.

אמצעי בטיחות: אולם תקין, תיחום ברור למגרש ולמגרשי המשנה בעת התרגולים השונים, הקפדה על איסוף הכדורים והמחבטים מהמגרש.

שיעור ראשון - הצגת משחק הבדמינטון "כמות שהוא"

בשיעור הראשון אחשוף לראשונה את התלמידים למשחק הבדמינטון, אמנם לא למשחק כפי שהוא משוחק אלא אציג בפניהם את אופי המשחק בעזרת משחקים קטנים. הוראת הלמידה תאופיין במשחקי הכנה, הן ביחידים והן בזוגות, בהם נדרשים התלמידים לבצע תנועות ספציפיות, המוליכות באופן לא מודע ללימוד מיומנות החבטה. העיקרון הדידקטי המנחה את משחקי ההכנה הוא שימוש במשחק המייצר סביבה לימודית מזמנת הזדמנויות למידה כך שבאופן אינטואיטיבי ילמדו הילדים לחבט בנוצית ויחוו את המחבט במטרה ליצור התחלה של קשר עין-מחבט החיוני כל כך כדי ליצור מגע עם הנוצית בהמשך. הלומדים יתנסו באימון חבטות, עצירות, הקפצות, הרמת נוצית מהקרקע בעזרת המחבט ובכך יחזקו את תחושת המחבט ביד וישפרו את מיומנות השליטה בו על בסיס ידע קודם. דוגמאות למשחקונים: "רק אני והמחבט שלי", מסירת נוצית בזוגות.

שיעור שני - הצגת חוקי המשחק

בשיעור השני אסביר לתלמידים מה מותר ומה אסור במהלך המשחק, כיצד זוכים בנקודה, מה הן מגבלות הזמן והמקום של המשחק על מנת שירכשו הבנה מסוימת של אופי המשחק וחוקיו. בתחילת השיעור אציג בפני התלמידים 3 חוקים בסיסיים וחשובים ביותר למטרת המשחק אשר יהיו מסוגלים לשחק על פיהם ולהשתמש בהם לטובתם (ע"ע 3 חוקים ראשונים בהמשך היחידה). בעזרת היכרות עם החוקים, הלומדים ילמדו מושגים מעולם התוכן של ענפי המחבט אשר יתרמו להם להבנת המשחק. כמו כן, הלומדים יתנסו במשחק 1x1 עם ספירת נקודות בכפוף לחוקים שלמדו במהלך השיעור. אולם, עדיין לא יתנסו במשחק השלם.

שיעור שלישי - הצגת עקרונות טקטיים ברמה הבסיסית של המשחק

בתחילת השיעור השלישי, לאחר התנסות בסיסית במשחק, אתן ללומדים דף מורחב של עד 10 חוקים (מצורף ליחידה) אשר ילמדו באופן עצמאי בשיתוף פעולה עם קבוצתם למשחק. בשיעור זה יש ביכולתם של הלומדים להבין את החוקים טוב יותר על בסיס ידע קודם שרכשו בשיעור שעבר ולכן אצפה לראות תהליך פעיל בו הלומדים בונים את הידע וההבנה שלהם בעצמם. הדגש בשיעור יהיה על פיתוח חשיבה משחקית כאשר נקודת המוצא של התלמידים היא שאינם מבינים את מהות המשחק. לפיכך, אנחה אותם באמצעות שאלות מכוונות בזמן המשחק כדי לגרות אותם להגיע לתשובה הנכונה. בנוסף אצור משחקים מותאמים, מהפשוט אל המורכב, אשר ידגישו אלמנטים טקטיים מסוימים הן במשחק יחידים והן במשחק זוגות שברצוני לקדם בקרב הלומדים. התאמות כאלו יכללו שינוי ממדי המגרש, עמדות השחקנים, ניקוד נוסף על ביצועים מסוימים. על מנת לעודד תהליך חשיבה בקרב הלומדים מעבר למסגרת השיעור, אפנה אותם לצפייה עצמאית בסרטון אשר יעשיר את הבנתם המשחקית ויסייע להם לשחק טוב יותר. דוגמא לסרטונים:

- זוגות: http://www.youtube.com/watch?v=-fHKg_riYo8
- יחידים: <http://www.youtube.com/watch?v=skmpJldLPQk>

שיעור רביעי - הצגת מצבי משחק שבהם נדרש הלומד לקבל החלטות

מטרת השיעור הרביעי הינה לאפשר ללומדים לקבל החלטות נבונות במהלך המשחק בהתאם לתפקוד היריב. בשיעור זה אחשוף את הלומדים להזדמנויות שבהן יידרשו לעבד מידע, לבחון את המצב שנוצר ולהחליט באיזו פעולה לנקוט במצבים בהם יש יותר מביצוע אחד, זאת על בסיס עקרונות טקטיים שלמדנו בשיעור הקודם. התלמידים יתנסו במצבי משחק ביחידים ובזוגות, אולם הדגש יהיה על קבלת החלטות בתאום עם בן הזוג. תחילה אצפה לראות תלמידים אשר מגיבים למצבי משחק מידית וללא חשיבה מוקדמת. תוך כדי המשחק התלמידים יחוו תהליך של ניסוי וטעייה, שבשילוב עם משוב שיקבלנו ממני יצליחו לקבל החלטות ולשחק בו זמנית. כמורה, אחدد ללומדים ידע שכבר רכשו באופן עצמאי כך שלקראת סוף השיעור ההחלטות במשחק יהפכו לחלק אינטגרלי עבורם ויבוצעו באופן טבעי. אסיים את השיעור בטורניר זוגות בתנאים מקלים כהכנה לקראת השיעור המסכם של יחידת ההוראה.

שיעור חמישי - הצגת המיומנויות המוטוריות

בשיעור החמישי לתלמידים יש ידע על אופי המשחק וכעת נוצר אצלם הצורך בביצוע המיומנות לשם הצלחה במשחק. עד שיעור זה, התלמידים עדיין אינם פתוחים ללמידה. אולם כאשר יחוו לראשונה תסכול מחוסר הצלחה בביצוע סוגי חבטה שונים, יפנו אלי להסבר והדגמה במטרה לפתח את מיומנויות היסוד ועל ידי כך את האסטרטגיות במשחק היחידים והזוגות בבדמינטון. לכן, בשיעור זה אערוך לתלמידים הכרות עם מיומנות החבטה והקניית שליטה בה תוך שיפור תיאום עין-יד, זריזות ומהירות תגובה. אתמקד בארבע סגנונות חבטה עיקריות (הגשה, כף יד, גב יד והנחתה) אשר נחוצות להצלחה במשחק. בתום החלק הלימודי, התלמידים יטמיעו את סגנונות החבטה במהלך משחקים 1x1, 2x2. על מנת לעודד את הלומדים בשימוש המיומנות הנלמדת, אגדיר שזכייה במהלך חילוף חבטות לאחר אחת מארבע סגנונות החבטה שווה 2 נקודות (במקום נקודה ע"פ חוקי המשחק).

שיעור שישי - המשחק

מטרת השיעור השישי והאחרון ביחידת ההוראה הינה לחבר את כל השלבים שנלמדו בשיעורים הקודמים לתוך המשחק השלם. בשיעור זה, הוראת הלמידה תהיה באמצעות טורניר זוגות כיתתי שבו אעריך את הלמידה של כל אחד מהתלמידים באמצעות מחוון מסכם (מצורף ליחידה). בשלב זה אצפה מהתלמידים להפגין יכולת תפקוד במצבי משחק על ידי קבלת החלטות נכונות וביצוע טכני מיטבי בהתאם לטקטיקה הקבוצתית. מבחינה מתודית, בחרתי לסיים את היחידה בצורה של תחרות משתי סיבות. ראשית, ביצוע בתנאי תחרות יאפשר לי להבחין מי התלמידים החזקים פסיכולוגית ובעלי יכולת משחק גבוהה. שנית, הפן התחרותי נועד להגביר את רוח הספורט בקרב התלמידים תוך ביצוע משחק הוגן על ידי שיפוט עצמאי.

הערכת היחידה

הערכת היחידה תבצע במחון מסכם של יחידת ההוראה בו התלמידים בשיעור האחרון נדרשים להפגין יכולת תפקוד מיטבית במצבי משחק על ידי בחירת פעולות משחק וביצוע טכני נכונים.

להלן מחון המסכם את יחידת ההוראה:

משקל	חלש 1 נקודה	בינוני 2 נקודות	טוב 3 נקודות	יעד	נקודת התייחסות
10%				משחק הוגן, מכבד השחקנים, מעודד ושואף למצוינות, מפסיד בכבוד	רוח ספורטיבית
10%				לוקח אחריות, בעל חוסן מנטאלי ושאפתנות	מנהיגות
10%				ידיעת חוקים, הבנה של ספירת הניקוד במשחק, למידה על ידי הסתכלות	ידע
10%				מבצע את תפקידו במגרש, מנצל את יתרונותיו וחולשות היריב, יוזם פעולות ומתאזר בסבלנות במהלך חילופי חבטות	תפקוד במגרש
10%				מגיע לכל השיעורים ביחידה, משקיע מאמץ ומשתתף פעיל, מקשיב להסברים ומפגין רצון ללמוד	יחס לשיעור
20%				מנתח מצבי משחק, צופה לאן היריב יחזיר חבטה ומבצע החלטות טובות בבחירת החבטות	חשיבה טקטית
30%				עמדת היכון, עבודה רגליים, הגשות וחבטות	מימוניות יסוד